

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS
DE VICTVS RATIONE IN MORBIS

ACVTIS COMMENTARII QVATVOR,

Ioanne Vasseo Meldensi interprete;

Ab Augustino Gadaldino recogniti,

ARGVMENTVM.

Pertractat de ijs quæ ueteribus medicis in acutorum morborum uictu
controuersa erant; ac in primo quidem libro agit de Ptissana.

Vi gnidias appellatas sententias conscripserunt, hi sanè quæ ægri in morbis singulis patiuntur, & quonam modo nonnulla his eueniant recte scripserunt: atq; ea quoque quæ medicinæ imperitus quispiam scribere potuisset, si ab ægro unoquoque qualia patitur probe intellexisset. Verum quæ medicum non referente ægro ipso perdiscere oportet, multa ex his sunt prætermissa, alia in alijs; & quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν græce dicunt) peropportuna.

Non solum nihil eorum quæ ægri patiuntur, prætermiserunt qui gnidias scripserunt sententias: verum quoq; & ultra id quod iustum est, de quibusdam mentionem fecerunt: vt paulo post ostendam. Neq; id artis opus est, si nihil prætermiserint eorum quæ à plebe ipsa cognosci possunt. Non etenim is artificii est scopus, sed quæ ad curationem idonea sunt omnia scribere. Quapropter sæpius nonnulla adijcere quæ vulgus non nouit, erit opus: & multa quæ huic nota sunt auferre, si nihil ad finem artis conferre videantur.

2 Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.

τέκμαρσις est quæ per τέκμηριον fit cognitio. τέκμηριον autem appellant veteres syllogisticum signum, non autem simpliciter signum omne, vt in opere de coniectura & signo est demonstratum. Quæ igitur medicis ad huiusmodi cognitionem tum necessaria tum utilia existunt, non omnia ait gnidijs in sententijs scripta esse: sed prætermissa pleraq;.

3 Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur quonam modo curare singula oporteat, in his multa aliter quam illi enarrauerunt, sentio.

Ex quo multa quæ ad coniecturalem cognitionem expedita & idonea existunt, à gnidijs medicis prætermissa esse dixit, quam nam dicat coniecturalem cognitionem ipse deinceps docuit inquit, Quonam modo curare singula oporteat. Nempe quod ad horum inuentionem utile fuerit, id ex arte est. Sed forsitan quis opinabitur prætermittas esse quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt coniecturas. Verum res non ita habet, cum de necessitate in his quæ ad curationem idonea sunt, hæ contineantur. Si enim ad optimæ curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio, & futurorum prænotio, prorsus hæ superuacarent. Nunc autem quod conferant, ob id commodæ existunt. Ergo quod affectuum dignotio ad curationem valde necessaria sit, recensere non est opus. Nam in primis quisnam sit morbus dignoscere oportet, deinde curationem ipsius ita aggredi. Quod vero prænotio ad curationem quoq; comoda sit, demonstrauit in præfatione prognostici Hippocrates. Qui ergo omnia quæ ad medicinam spectant, comoda ea vel ad dignotionem vel curationem vel prænotionem esse dixerit, virtute idem dicit. Curatio siquidem per se à medicis exercetur: Prænotio autem, & di-

Septima Classis,

000000 iij gnotio

ignotio propter curationem. Quo fit vt nemo finem artis dignotionem vel prænotionem sicuti E
 curationem asseuerauerit. Intellige autem impræsentiarum curationem, sublationem morbi, nō
 eam quidem quæ adhuc fit, sed quæ iam facta sit. Sed de omnibus abunde est scriptum in eo li-
 bro qui de fine medicinæ agit. Nec expedit vt impræsentiarum quippiam præpostere & præ-
 ter institutum faciamus. (græce παράρρητον, ἔργον ποιῆσθαι dici solet) vtpote qui iam veteris men-
 tem vel sine exquisito finis examine cognouerimus. Verum cum & modo alio dictio præsens
 plerisq; in exemplaribus, fide etiam dignis scripta sit, de ea mentionem facere non intempesti-
 uum fuerit. Differt autem ab ante scripta dictione litera vna videlicet, ἢ, id est vel, vt adhuc mo-
 dum græce sit. ὁμοίαν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγεται, ἢ ὡς χεῖρ ἕκαστα ἰντ ρόβειν, id est, Cum aut quippiā ad
 coniecturalē cognitionē dicatur, vel quonā modo curare singula oporteat. Qui ita scribunt, per
 τέκμαρσιν dignotionē & p̄notionē intelligūt, & p̄ verba hæc ὡς χεῖρ ἕκαστα ἰντ ρόβειν, id est quonā
 modo curare singula oporteat, curationē nolētes eā in τέκμαρσιν νοίε cōtineri. Quod si ita ha-
 bet, in antescripta dictione qua dicit, Multa p̄termissa sunt alia in alijs, & nōnulla ad coniecturalē
 cognitionē p̄oportuna, nō recte sanatoriā artis partē p̄termississe videt Hippocrates. Sed q̄ hi
 respōdeāt ob id resumptā scriptamq; quæ seq̄tur dictionē, vt quod sanatoriū est adijceret, nemo F
 est qui ignoret. Verum qm̄ de re ad curationē congrua disceptatio nō sit, ob eas res sermonem
 protrahere est superfluum. Pergamus igitur ad ea quibus quæ ad sanationē vtilia sunt, docet.

Atq; non ob id solum non laudo: verū q̄ & paucis numero sint usi medicamentis. Nepe maximus numerus medi- 4
 camentorū, quibus in morbis non acutis usi reperiuntur, est tempestiue exhibitorum tum elaterij, tum feri, tum lactis
 {quæ si bona essent, morbisq; quibus dari censerent, congruerent, multo sanē digniora laude erant, q̄ paucissima satis
 facerent. Sed res impræsentiarum non ita habet.}

Paucis quoq; numero auxilijs vfos eos ait, nisi in acutis morbis. quasi in his multa dixerint, A. re vera con-
 quod sanē fecerunt. Quæ vero longis in morbis dixerunt, hæc {vere sunt.} Nam & per tēpesti- tra se habent.
 uam elaterij, feri, & lactis potionem perficiuntur.

Qui vero secundum adornauerunt librum. hi medice magis quæ singulis exhibenda sunt, percurrerunt, 5

Liber secundus à primo scriptus adornatus digestus q̄ dicitur, cum institutum habens idem, G
 plurimas dictionū easdē, nōnulla quidē eorū quæ in priore erāt, abstracta habet, alia autē adiecta,
 & alia permutata. Exemplū rei huius si p̄spicitatem desideras, secundū Eupolidis Autolicum
 ex priore adornatū digestumq; habes. Sic & gnidias sententias à primis secundas gnidij edide-
 runt medici. quæ nōnulla quidē haberent eadē oīa, alia vero adiecta, & alia sublata, veluti & alia
 permutata, secundum igitur hunc librum, Hippocrates priore medicinale magis esse asserit.

Sed de diæta, id est victus ratione, nihil quod effatu dignum sit conscripserunt ueteres: quanquam id magnū esset. 6

Is curationis ductus contextusq; qui per consuetā materiā efficit, diæta, id est victus ratio, nū-
 cupat: vt qui per consuetas tum sectiones, tum adustiones, & quæcunq; alia manu fiūt, chirurgia.
 tertiam ab his medicinæ partem pharmaceuticam dicunt: quæ scilicet per medicamenta absol-
 uitur perficiturq;. Accusat autem priscos Hippocrates, q̄ de victus ratione nihil effatu dignum
 conscripserint: idq; dixit, non q̄ nullum quod ad victus rationem spectaret theorema conscri- 8
 pserint, sed q̄ non effatu dignum. Qualenam autem sit effatu dignum, docebit in sequentibus.

Fuerunt vero qui varios morborum singulorum modos, diuersasq; horum sectiones diuisionesq; non ignorauerint. 7

Non solum varios morborum modos non ignorauerunt, verum quoq; & vltra quàm decet H
 de his scripserunt: vt ostendam in sequentibus.

Verum morborum singulorum numeros clare pronunciare uolentes non recte scripserunt, quippe cum nō facile nu-
 merari queant, si quis lægentium morbos alterum ab altero quadantenus differre, nullumq; morbum eundem uideri,
 quin idem quoq; nomen habeat, coniectauerit: {Mibi uero placet omni in arte animū tū conuertere tum appellere.
 Nam quæ probe uel recte procedunt officia, probe & recte singula peragere oportet. Quæ item celeritatem desiderāt,
 celeriter adimplere: & quæ sinceritatem, sincere: & quæ sine dolore administrari postulant, citra dolorem omnē ad-
 ministrare. Cætera quoq; huiusmodi omnia} {secus quàm hi qui rem propius sunt contemplati} ad meliorem for-
 mam nos redigere conuenit. Maxime autem medicum laudauero, qui in morbis acutis, ui quorum plurimi hominum
 enecantur, {secus quàm cæteri} in melius procedat. Sunt igitur acuti morbi, quos prisci nominatim perstrinxerunt,
 pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, causus, & quicunq; alij hos consequuntur morbi: quorū febres prorsus
 continue interficiunt.} 8.

ut eē p. aph. com. 12. b.
 12. 2. 17. 12. 2. d. d. h. b.
 ten. cap. 12. 12. 3. ubi.

Dixi paulo ante gnidios medicos confestim ab initio de morbis plusquam oportet scripsisse.
 Scripserunt siquidem bilis morbos septem: Parī modo & paulo infra vesicę duodecim: Renum
 quoque quatuor: Stranguriæ quatuor: Deinde tetanos tres: Morbi præterea regij genera qua-
 tuor: Atq; tandem phthises tres. Nempe ad corporum varietates, quæ multas ob causas permuta-
 tabantur, 8.

† Quāuis hæc non legant in aliquibus antiq; codicib; a Galeno tñ comē. 18. istius primi libri citant, vt ab Hippocrate hoc i lo co scripta.
 * του πινω
 † insigniter præ alijs
 † insigniter præ cæteris

* A. symptomaticum

A tabantur, respexerunt, morborum identitatem haudquaquam contemplati, quo modo est contemplatus Hippocrates ad horum inuentionem methodo vsus. qua duntaxat morborum numerum inuenire conceditur. Methodum autem eam in methodi medendi principio demonstraui-
 mus, diximusque aliquid in libro de elementis secundum Hippocratis mentem. Habes quoque & a nobis com-
 pendio quodam scriptum vnum de morborum differentiis commentarium. sed hoc in loco dictio-
 nes prosequi est opus. Nempe is expositionis scopus existit. Nam si quis inter exponendum de-
 monstraciones scripserit, sermonem protrahet, & praecipua quae sanationis morborum causa exi-
 stit, dimittet. partem inquam quae ad maxime letalium morborum curationem excellit praestaturque.
 Summa quidem praesentis dictionis haec est, particularia vero dictionis deinceps explicabo.

* Ex graecis an-
 tiquis ita legē-
 dum. Nā si q̄ i-
 ter exponēdū
 demonstratiōes
 scripserit, nec
 postea loquū p̄-
 fecerit sermo-
 nē sanationis
 morborū cau-
 sa, is p̄cipuam
 partē dimittet:
 partē &c.

Cum enim nullus communis pestiferi morbi modus passim grassatus fuerit, sed morbi et σποράδες, id est sparsim
 priuatimque prebidentes, et similes fuerint: ab his plures quam ab alijs omnibus intereunt.

ciat a Gal. p. epid. i. p. 1.
 3. fol. 101. E. ubi, dissimiliss
 legia. comarum ca, et si
 similis, uisio. quam le
 tionum meliorem vsu impo
 gal. in com.

vit. 7. a morb. uul.
 com. 3. Sept. 14. 20

Ostendit hac oratione Hippocrates morbos multos vno fieri tpe: quos si perniciosi fuerint, pe-
 stem appellant: si vero mitiores, altera quadam indicant appellatione, epidemos vel epidemios
 nominantes. Ut epidemus morbus sit qui tēpore aliquo, in regione aliqua abundet insoleatque.
B Pestis vero, epidemia perniciofa. Est autē & aliud morbi genus comune multis, quod in regio-
 ne superuenit acceditque, endemumque vel endemium appellatur, quasi patrium dixeris aut ver-
 naculum. His autem omnibus aduersantur σποράδες, id est qui sparsim priuatimqueprehendunt,
 aegros discrepāter fatigantes, neque secundum eodem modum constantes. Sed quidnam est quod ab Hip-
 pocrate dicitur: Sed morbi, & σποράδες, & similes fuerint. Nempe contrarium dicendum fuit. Et
 non similes eos inter se esse: si utique aliquid morborum similitudine & endemium, & epidemū,
 & pestiferum iudicari debuit. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc descriptionem existima-
 re oportet. Sed morbi & σποράδες, & non similes fuerint, vel similes eos dicere opportuit non in-
 ter se, sed morbis antedictis, id est consuetis: quoniam rarius quidem tum epidemij tum pestiferi
 fiunt: vocati vero sporadici frequenter. De quibus & hoc in loco agetur: veluti de epidemijs in li-
 bro epidemiorum morborum, & de endemijs in libro de aquis, aere, & locis. Nullum autem pecu-
 liarem de peste confecit librum, quoniam ex epidemijs vnum esse illam per libros epidemiorum
 demonstrauit.

* In antiquis
 legitur non r̄,
 id est aliqd sed
 r̄. i. ipsa, refer-
 re ad simili-
 tudinem.

10. Idiotae uero non admodum cognoscunt eos qui in huiusmodi ab his differunt, qui rem propius sunt contemplati.

† Alijs pstant.

C Idiotas aut non omnino cognoscere medicos eos qui, quantum ad huiusmodi morbos attinet,
 ab his differunt qui propius rem attigisse uidentur. Quod autem acutos dicat palam est de qui-
 bus ante sermonem fecit.

11. Aliaque auxilia magis laudant, uituperantque.

Neque conuenientes, neque laudabiles curatiōes dignoscere ait idiotas, sed alias magis. Quo fit ut
 illi nequaquam recte laudent culpentue. Deinceps tanquam eorum quae dixit demonstrationem
 adiciens, haec scribit.

12. Magnū aut rei argumentum quod uulgi morbos huiusmodi sanationemque, utpote rude planē ignoret, est hoc. nepe qui me-
 dici non sunt, medici esse ob huiusmodi morbos uidentur. facile siquidē noia discuntur quae apud aegros usui esse existima-
 ta sunt. Si enim quispiā ptissanae cremore, uinumque, tale uel tale, et melicratū noiauerit, referre oia eadē medici tū boni
 tū mali plebeijs huiusmodi uidentur. Sed res ipsa secus habet. Nepe hi quantum ad haec attinet supra modū inter se differunt.

D Quod materijs huiusmodi eorum que ad victus rationem spectant, medici utantur tum boni tum mali, ob id
 quisnā melior sit, dignoscere nequeunt idiotae: utpote que discernere non possint quinā tēpestiue &
 debito modo praesidiōrum materias aegris administrent: & quinam citra haec. Hippocrates autem
 ubi impraesentiarum secundū praefiniuit proœmium, a praesenti oratione consequentia exorditur.

13. Digna autem scribi mihi maxime uidentur, quae quanquam medicis utilia existant: tamen ignorantur: quae inquam in-
 signes profectus, et insignes offensas afferunt. Quae autem ignorantur, haec sunt. Cur in acutis morbis medici quidam
 ptissanas non colatas perpetuo exhibeant, et recte curare sese existiment. alij omnino contendant, hordeum ut nullum
 eger uoret, subsecuturam inde quae insignis sit offensam ueriti: sed cremorem linteo colatum porrigant. Alij uero neque
 crassam ptissanam, neque cremorem exhibeant: atque ex his quidam quoad eger ad septimam usque peruenit diē,
 alij perpetuo donec morbus indicatus fuerit.

Logicā magis speculationē sapere uideet quod ab Hippocrate in quōniam disceptationemque ponit:
 cū & sine huiusmodi speculationibus recte sanare queamus. Nepe morbos recte sanare inest medicis
 ex faciendorū cognitione, & non ex inuestigatione causae, ob quā sunt controuersi qui varias in
 huiusmodi morbis scripserunt curationes. Est uero secundum ueritatem id non commodissimum modo, uerum
 quoque & oium primū, atque questu necessariū, ut precedente exponā sermone. quoniam quōniam dignū
 sit, quod proponit, & quo soluat modo, ante percurrere est melius. Quod igitur quōniam dignum sit,
 hinc discet. Nā de philosophorū controuersia nullā habemus, quae euidēs sit, coniecturam. Neque
 enim

A statim. Talia quoque in aruspicina (quam ieroscopiam dicunt) videntur, alia in alijs: sed vaticinantium nonnulli contraria sentiunt. { dico autem speculationem hanc esse et pulcherrimam et germanam, propter quamplurima et commodissima quae in arte comperiuntur. }

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνισικὴν: ieroscopiam vero, θυτικὴν à plerisque appellatā, quā vere antiqui etiam alij ieroscopiam vocant, quod iερεῖα, id est hostias suspicientes, qui in ea scientia graues & praestantes sunt, ex ipsis ventura praenunciant. iερεῖα autē scimus appellari omnia quae dijs ad honorem exhibemus, quales sunt quae litantur victimae, quarum exta inspicientes ierosκόποι, id est aruspices, praedicunt. Eos vero qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνισαὶ & οἰωνοσκόπους, id est auspices appellant, nunc μάντιες, id est augures, appellauit Hippocrates. quāquam μάντιος nomen & μαντικῆς de omnibus quae ita praedicunt artibus proferatur. Nempe μάντιες vocantur, & ierosκόποι, & οἰωνισαὶ & qui appellantur γενεθλιακοί, & qui per notas & victimas, futura praedicunt, praeterea & χρησμολόγοι, id est fatidici, & θεομάντιες, id est diuini vates. Sunt qui & ὄνειροπόλοι, id est somniorum interpretes à poeta appellatos inter μάντιες, id est vaticinantes, collocant. Sed constat Hippocratem solos οἰωνισαὶς appellare μάντιες vt poeta appellauit. Nā is in plerisque sui operis poetici partibus οἰωνισικὴν artem venturorum praenotionem esse demonstrat. Quo modo & in primo Iliados circa initia ait, ἀλλά γε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερεῖα, ἢ καὶ ὄνειροπόλον, καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ δῖος ἐστὶ, id est, Consulamus itaque augurem quempiam, aut aruspicem, aut somniorum interpretem. Nempe & ab Ioue ostenduntur insomnia. iερεῖα quidem dicens, ierosκόπον: ὄνειροπόλον vero qui circa somnia versatur, μάντιν autem οἰωνισικὴν, id est augurem aruspicemque. Sapius etenim in suo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiam arte per alites usus. Sed forsitan haec & quā decet plura de huius nominis μάντιος appellatione dicta à nobis sunt, atque ob id ad quod dicitur transire iam est tempestiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale est. Qui diuinatorias artes prosequuntur in particularibus multis nihil minus quā medici discordant. Vidi equidem aliquando augures in volatibus ipsis quos dextros & sinistros memorauit Hippocrates, discordantes. Alter arabs erat, alter graecus, atque ex Asia nostra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres seruare: sinistram viros. Qui vero ex Asia nostra erat, dextram alitem in virorum morbis apparentem, interrogantibus ipsis si seruaretur, astruere interrogatio nem recensebat, sinistram vero denegare. Interrogabam igitur eos si quomodocumque volentem vel dextram, vel sinistram alitem pollere eadem significandi facultate dicerent, nihilque differre putaret, si aut cellissima aut terre propinquissima, aut media volaret. Et si media, an si propius vel cellissimam, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo & si auis vel propinqua vel longinqua volaret, an ne in his nulla foret distinctio. Arabs eas nihil ea quae vel in altitudinem vel longitudinem vel latitudinem esset distantia discrepare respondebat. Graecus vero de symmetro distinguerebat, dextro & sinistro, asserereque ab auguribus haec scripta esse, atque immoderatas distantias moderatis contrarias, testesque in eam rem libros Apollētis, Athenaei, Cheraemonis, Artemidori Phocae, atque aliorum multorum qui in augurandi arte clari essent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confusum & à distinguendi arte alienum: Graecum vero distincte loqui & artificem esse. Nempe artis quae suorum theorematum iudicium per experimenta habet, distinctia ex distincta & indistincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus graecum augurem in auium volatu artificiosum magis videri iudicauit: quippe qui & ex abundantia quae celebratissimos augurum testes exhiberet, fide dignus magis erat. Cum vero Arabs plurimos aegrotantium quibus vera praedixerat, testes citaret, succedentis vt plurimum euenti subsecuti causam pronunciaui. Nempe si auis dextra moderate distans viros seruat, immoderate vero distans foeminas: sint autem plures quae immoderate distent, vna vero duntaxat quae moderate: iure quidem multis succedet ex animi sententia, paucis vero non succedet. Graecus autem alias adijciebat distinctiones, quibus et si dextra auis immoderate distaret, interdum tamē seruandum virum laborantem declararet. Nempe qui molle & muliebre studium exerceret, veluti & sacrificulū mulieris schemate seruari dicebat. rursumque et id ab optimis scriptum esse auguribus demonstrabat. Adde quod & alias quasdam adijciebat distinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbat. Retuli haec propter sequentem dictionem, quam nemo conuenienter exposuit, sicuti neque eam quae ante scripta est, vbi ait: Quaestiones sane huiusmodi proponere non consueuerunt medici, neque forsitan si proponantur solui reperiuntur. Nam cum inquit graece τοιάδε, latine huiusmodi, i. quae ita dissident, quidam de ptissana sola perperam intellexerunt: alij autem paulo his melius de victu acutorum, alij de omni simpliciter victu, alij vero de curatione vniuersa prioribus quidem melius, sed neque adhuc absolute. Causam autem totius dissidij quaesiuit Hippocrates in omni arte quae experimētis iudicari possit. Quod aut id ita habeat, manifeste per sequentē condiscēs orationē.

17. Nempe et aegris omnibus ad sanitatem magnum quippiam potest, sanisque ad securitatem, seseque exercitantibus ad bonum habitum, atque ad quod quilibet uoluerit.

Sermo praesens eos arguit, qui Hippocratem existimant praescriptam dictionem de ptissana sola

sola proposuisse: eosque qui de victus ratione siue acutorum morborum, siue simpliciter vniuersa factum id putant: pari modo & eos qui de curatione vniuersa problema esse existimauerunt. Nēpe prior oratio quæ ita habet, Nempe & ægris omnibus ad sanitatem magnū quippiam potest, eos arguit qui de ptissana, atque alios qui de sola vel acutorum vel morborum aliorū victus ratione antecedentem orationem esse opinantur. Neque enim ægri omnes à sola victus ratione curantur: cum multi sint, qui manuum opera & medicamentorum administratione indigeant, adhuc vero magis neque à ptissana sola. Neque igitur de diæta sola acutorum, neque de diæta simpliciter quæ est in omnibus morbis, sermo Hippocrati existit, neque de sola ea quæ ex his oritur controuersia: sed de omni simpliciter arte, quæ experimentis tum discerni, tum iudicari nata sit. Qui etenim cōmune vniuersaleque iudicandi instrumentum reperit, per id quæ particularia sunt iudicat. Particulare autem vnum est & quod de ptissana medicis in cōtrouersiam venit: sicuti & quod de victus ratione non acutorū modo, verū quoque & morborum aliorum: atque et quod generalius est de curatione vniuersa: & quod adhuc hoc generalius vniuersaliusque est de oī corporis prouidentia, & si sanorum ea fuerit. Nēpe & hi ea indigent arte, non quæ ad consequendam sanitatē præcepta tradat, sed præsentem conseruandam. Quod non pretermisit Hippocrates cū inquit, Sanisque ad securitatē. Nēpe ut talis seruetur, securitate est opus. Utile quoque ait esse speculationem & his qui exercitantur ad habitum bonū. ut enim ægrorum curatio ea quæ nunc ab Hippocrate proposita est speculatione indiget: sic & sanorum securitas, ut præsens sanitas conseruetur. Sic & sese exercitantium prouidentia ut bonum habitū cōsequantur. Hæc igitur oīa artis quæ circa corpus versatur, sunt. Sed quod serie cōtinuata dicitur, ad oēm extenditur artē. Quidnam etenim est quod ait, Et ad quod qui libet voluerit: Nēpe augur, aruspex, musicus, rhetor, & artifex oīs simpliciter causam eius quæ in sua arte reperitur, controuersia vnam esse existimat: cū scilicet vnusquisque ex particulari vniuersale facit. Ita sanè & in auguribus factam cōtrouersia deprehendi: eūque qui veriora loqueretur, iudicauit: atque ob id augurum memini Arabis & Græci. Nempe artis omnis constitutio ex priorū à cōmunibus distinctione oritur. Qui enim hæc distinguere potest, is optimus censetur artifex. Ut autem constitutio, sic & iudicatio in distinctione subsistentiam habet. Nempe falluntur quæ artes constituunt, cum quod cuiusdam contigit, id vel in oēs vel in plures quæ oportet, extendunt. Quod siquidem nulli prorsus contigit, nemo id in tali arte persuadet sibi verum esse. Nam in hoc vere oritur controuersia, cum vniuscuiusque rem sibi persuadet, non circa illud quod assumitur cōfingiturque contentiose litigans. quo modo nonnulli de quibusdam secus que sentiebant, fecerunt, quo modo & qui proponunt ambiguū esse vtrū vigilamus dormimus ue, aut sapimus insanimus ue. Quod si manifestū esse id indulgeatur, vtri sanè magis vera loquuntur, anceps inquirunt esse, an qui vigilant his qui dormiunt, vel que insipientes qui non insaniunt. Nullus si quidem qui sibi rem persuaserit, aut qui secum opinatus fuerit, ita sermones facit: sed qui contentiose litigat, secusque que sentiat facit. Quidam autem in arte medicinali res nouas quidem sunt aggressi, cum rebus prioribus melius quippiam inuenire nequiuissent, sed vulgi affectionem, quam Hippocrates recensuit, intellexerunt. Nempe quod externum inusitatumque est, & nondum si utile est intellectū, laudant magis que assuetum quod utile esse est cognitum. Sūt qui ob victus suauissimi affirmationem persuadentes ægros alliciunt, doli vafriamque non ignari: sed id propter lucri gloriæque cupiditatē, aggrediuntur. Diæta ergo ea quæ verbis fit controuersia, quam viri huiusmodi inter se habent, quæ fm rei veritatem est controuersia: ea oritur quod enunciatio nō distinguatur, sed de pluribus quam oportet, vel omnibus tanquam similiter habentibus efferatur. Atque ob id iuste laudandus venit Hippocrates, qui de sola fm rei veritatem meminit controuersia: quam qui artem cōstituere aliquam volunt patiuntur, cum secum suaque in anima differenter opinantur, & non verbis subdole simulatis id agunt ob gloriæ vel lucri cupiditatem. Nullus enim qui animi consilia vere per experimenta iudicat, Petronæ victus rationem recipiet, carnes assas administrans, vinumque nigrum in his qui acuta laborant febre, neque in tantum liti ita temperans, ut cotulæ aquæ vigesimam porrigat partem. Talia siquidem diæta mata absurda sunt: duorumque alterum existit: Nempe aut quæ externa sunt, vafris ab hominibus exercitantur paranturque: aut summam propter stupiditatē id agunt, si plane soli veritatem reperisse existimauerint. Quæ vero ab Hippocrate scripta sunt, ea in prudentibus viris, qui vere artem constituere student, reperiri possunt, cum non maxima sit læsio, quando quibus non oportet offeruntur. Talia igitur distinctu difficilem habent eam quæ experimentis conficitur iudicationem: quæ autem valde differunt, facilem. Controuersiam igitur in his quæ parum inter se exuperant, iudicare, & quibusnam ptissana sola exhibenda in acutis morbis sit, et quibus hordeacea, & quibus nullo pacto id faciendum sit, sed potus solus ad iudicationem usque porrigendus sit, demonstrare, Hippocratis intelligentia est dignum.

Ptissana igitur frumentaceis gustamentis recte præferri mihi videtur in acutis morbis, eosque qui eam prætulissent, laudo. Nēpe viscositas eius leuis, cōtinua, iucunda, lubrica, & mediocriter humēs, sitim minime infert: & siquid ablui eget, sepe abluit. } nō astrigit, nō male turbat, neque i uentre tumescit. Nēpe inter coquendū quoad maxime potuit itumuit.

Orationem hanc tantummodo legisse mihi videntur qui librū hunc de ptissana inscripserunt, veluti

* In antiquis loco dictionis *ἐνέπλευρον* legitur *ἐνέπλευρον*, et sic in cōmē. ut sit inter prædū, et si quod excerni facile ipsa excernit. * Vox hæc ἐνέπλευρον quæ iterum modo coctūem, 18. mō decoctio nē, mō coctūram vertit, ab aliis elixatio fit delius vertit,

A veluti procerij partem primam qui aduersus gnidias sententias titulum fecerunt. Nam Hippocrates in secunda procerij parte non amplius contra gnidios medicos agere: sed sese ad curationis acutorum morborum exercitationem conuertere est visus. Tertia autem procerij pars qua hucusq; percurrit, ad eam qua victum morbis acutis praescribit, artem spectat. Neq; tñ ad eam solum est accommodata, verum quoq; & alteri, qui vniuersalior sit, subiecta est sermoni. Demonstrauimus aut in his quos in scripta de fracturis articulisq; parauimus comentarijs, Hippocratē subiectos {specialesq;} sermones, pro alijs quibusdam vniuersalioribus obsignare consueuisse: doctrinamq; vniuersalium ex ipsis, qua tanq; exempla constituit, efficere. Neq; enim ita ab instituto recedit, neq; saepius praecipit quod multorum comune existit. Quo aut modo in ptissana sermonē fecit, causam eius qua de ipsa est, contentionis tum vestigans tum decernens, sic & de omni acutorum morborum victu rectam tulit sententiam. Nam & de venae sectione & purgatione, & tñ glādis tum clysteris vsu: de cataplasmatibus item, sotibus, vino, aqua mulsa, oxymelite & balneo, nō parua inter medicos exorta est cōtrouersia. Quae omnia libro in hoc percurrit Hippocrates methodo vna quam nuper dixi. vim cuius etiam nouisse visi sunt, qui se empiricos nominauerunt, diorsimis. i. distinctionibus propria à cōibus separantes. Consueuerunt autem diastolas magis q̄ diorsimos appellare sermones eos, qui quod proprium est, à cōmuni separant distinguūtq;. Nam ergo qua ab Hippocrate de ptissana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores medici frumentaceis gustamētis praetulisse in acutis morbis ptissanam. Frumentacea gustamenta intelligit qua ex frumento fiunt, frumentum aut graece σίτον homines appellāt, maxime quidem triticum, sed iam tum hordeum ipsum, tū zeam σίτον appellant. Appellationem vero ad plura extendentes, δημητρια quoq;. i. cerealia appellata semina connumerant, lentem videlicet, fabā, lupinum, cicerculam, panicum, milium, pisum, foenum graecum, auenam, tiphā, cicera, & quaecūque id genus alia. Horum igitur omnium frumentaceorum gustamentorum, caetera quidē vulgo damnantur, q̄ protinus magnum inferant detrimentum. Panis aut vnus, & chondrus in acutis administrantur morbis. & cum his solis ptissana est cōferenda. Lens siquidē, & milium, & foenum graecum tanquam medicamenta ob quosdam ventris morbos exhibentur, & non tanq; nutritura cibaria. Ptissanam igitur recte praelatam esse ait frumentacijs edulij, pani scilicet, chōdro, & zeae, ex qua fit tragus appellatus. Nepe eorum qui chondrum t̄ribus Hippocratis nondū fuisse existimant, ignorantiam argues tum ex quibusdam antiquis comicis qui chondri meminerūt, tum etiam ex Hippocrate ipso, qui in libro de victu salubri de chondro ipso mētionem fecit. Nā et si liber ille Hippocratis non sit, sed vel Euriphontis, vel Phaontis, vel Philistionis, vel Aristonis, vel alterius cuiuspiā ex antiquis (nempe ad multos librum hunc referunt) sanē omnes hi veteres viri sunt, atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores, alij vero tempore ipsius vixerunt. Loquor autem de Hippocrate Heraclidā filio, qui librum hunc confecit. Nam auus ipsius Gnosidici filius Hippocrates, quorundam iudicio nihil omnino scripsit, aliorum vero sententia duos scripsit de fracturis, & articulis. Quare autem ptissana frumentaceis edulij non perperam anteposita sit, demonstrabitur per ea q̄ ipse infert inquit. Quaecunq; etenim ad acutorū morborū sanationem insunt bona, nulli alteri inesse comperies. Recte autem iudicabis, si & acutorū morborum naturam, & ptissanae vires cognoueris. Natura igitur acutorum morborū est, vt ipse paulo ante dixit, vt horum febres omnino sint cōtinuae, febris vero ortus, caloris natiui ad igneum est conuersio, vt alibi demonstrauit, & nunc manifestabit inquit, ex thorace quidem incipere, ad caput vero flammā mittere. Praeterea in libris vulgariū morborum, febrem magnam, ignē vocare consueuit: quasi non aliam habeat naturam praeter quam ignis substantiam. Si igitur contraria contrariorum remedia existant, sanē febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante sit, oportet. Id nanque febris naturae, qua & calida & sicca est, contrarium erit.

D Talis siquidem naturae est ignis. Praeterea cum febres & ex humorum putredine oriantē, non paruum diligentiam adhibere oportet, vt quicquid ex ipsis concoqui possit, concoquatur: & quod iam exustum sit, neque amplius concoqui possit, euacuetur. Quod si febricitantibus ipsis cibi vsus sit, qui haec efficere queat, si etiam facile tum coquitur, tum distribuitur, iam omnia haec quibus est opus, habuerit. Quanam igitur sit ptissanae virtus, ex Hippocrate audiamus. Viscositas, inquit, lauis est. Laue, exasperanti opponitur. Exasperant autem acria, acida, & astringentia. Acria sanē omnia calfaciunt, vt eruum, foenum graecum. Acidorum caetera quidem dimittere oportet: de oxymelite vero est duntaxat agendum. Dimittantur pari modo ex astringentibus pira agrestia, & mespila, & quaecunq; huiusmodi, atque ex frumentaceis lens & similia. Exasperantium igitur malitiam ptissana effugit, vtpote qua leuorem non tactu solum, verum quoq; & facultate habeat. Est item & viscositas eius continua. Et siquidem in omni parte sibi ipsi similis propter exactam coniunctionem. † quod zeae nullo inest pacto. Laudatur praeterea non paruum quod in ptissana iucundum & mite existit, quod immitti iniucundoq; opponitur, id est, quod dum sumitur, insuauitatem quandam facit. Sicut denique & panis insuauis est, dum sumitur, nisi abunde ipsum maceraueris madefecerisq;. Immo & ita superatur ab ea qua in ptissana est iucunditate, qua mandari non indigeat, sed potuum instar sorberi possit. Neque paruae est conditionis

Neque hoc id est, quod cupis esse ostendit, nam si istud non esset, non esset istud, non esset istud, non esset istud.

† In antiquis cod. legitur. ὄπισθ' οὐχ ὅτι πᾶσι τοῖς λοιποῖς ζωομοῖς. i. quod non inest reliquis iuribus.

† In huius 39.

vit. ca. 6. aph. com. 1. in calce ca. 1. et aliam. cap. 1. H. 2. ca. 13. c.

vit. p. aph. com. 1. ca. 5. com. 3. vit. ca. p. aph. com. 1. q. ca. 16. lib. 1. com. 3. 19. H.

vit. ca. in lib. 4. psim. 97

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

conditionis ptissanæ lubricitas, præsertim cremoris. Pertransit enim thoracē, in nulla ipsius parte quippiam, dum transit, relinquens, veluti faciunt quæ in meatibus infarctā adeo obstruant, ut vix absolui possint, quod accidit viscolis ferè omnibus excepta ptissana. Hinc sanè quæ ex chondro fit sorbitio, quod quidem viscosum sit, habet: sed lubrico est destituta. Ptissanæ autem inest & lubricum & detergens. Quapropter medici ad detergendum eum qui in vêtre infarctus est humorem, vomitibus, exhibito ptissanæ cremore veluti & aqua mulsā, utuntur. Crudam quoque contulerunt ptissanā puerorū mangones, faciesque ut vitiosos cutis exterant colores, illinunt. Quod autem in ea deterforium existit, id & ad deiectionē est idoneum, distributionēque, præsertim ubi ex sima hepatis ad gibbā transmeare debeat quæ distribuit alimonia. Hic etenim infarciunt quæ crassi succi sunt, & quæ tenaciter collæ modo adherent. Atque ob id chondrus non in affectis iecinore solum maxime nocet: verū quoque & in his qui viscus hoc nullo quidem pacto læsum, sed cum meatu angustia naturaliter afformatū habent. Qui igitur ita natura affecti sunt, ipsis tum tenacia tum crassi succi oīa infarciuntur, atque opplent, atque ob id gravitatem in eo viscere sentiunt, cū hæc distribuitur. Præterea ptissanæ viscolitas humens est: sed non vehemēter, ut aqua & melicratum, sorbitio item ex chondro, & ea quæ sorbentur ova. Nēpe ea cū stomachum languentibus ipsis ita manifeste supinant, ut subuersum ipsum esse existiment. Verum ptissana humectare quidē valet: sed stomachum subvertere non potest. Stomachum autem hoc in loco intelligere oportet, ut huiusce temporis homines dicere consueverunt, non meatū tantummodo, verum quoque & os ventriculi. Cum igitur id imbecillum fuerit, atque exolutum, manet diutius in eo quod ingestū est supernatans. Sed contrarium visueuenire natū est, ubi à cibo aliquo boni succi reductum, quod continetur expellit. Nempe humor protinus ab ipso recedit, & coquitur, atque quod ita expulsum est deicitur. Sicuti si crudū manet, tardeque cedit quod in ore ventris supernatat. Nempe partis huius munus est appetere, non concoquere. Quæ igitur astringunt edulia, ut ventriculi hos roborat, sic & plus iusto exiccant. Pari modo & quæ ex chondro paratur sorbitio, ut humectat, ita & supinare nata est. Ptissana igitur humectatiū vim assecuta, malitiam effugit. Deinceps ptissanā sitim minime inferre ait Hippocrates, maximū quippiam & hoc esse in his qui corpus tum exurunt tum siccant morbis testatus. Hac sanè occasiōe ptissana quæ aqua mulsā longe melior existit, quanquam abluendi bonitatē quam deinceps huic inesse ait, similiter aquæ mulsæ nacta fuerit. imo si ptissanam aquæ mulsæ comparaueris, ptissanam ipsam in acutis morbis & superiorem & melioris conditionis esse reperies, quod præcedente ostēdam sermone. Nā de ptissana sermonē absoluere est tēpestiuum. Proinde si quidem abluere dixit cum adiectione. Siquid abluere egeat, quasi nō in oībus acutis morbis probe abluerent utamur edulio. Nēpe cætera oīa quæ de ptissana dicuntur bona, morbis oīno profunt acutis: sed abluendi bonitas, quibus ventrē subducere volumus, ubi cibus in via moratur, est idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neque tanquam contrarium, neque tanquam familiare auxiliū vnum utile existit: sed bene tanquam symptomatis alicuius emendatorium correctoriūque. Deinceps inquit, Neque astringit, neque male turbat, viscolitas scilicet ptissanæ, sic etenim sermonem de ea inchoauit. Non astringere autem quibusdam maxime bonum existit. Nemo siquidem astringentibus utitur cibus, nisi vel pro symptoma quod animi deliquium inducat, vel pro immoderatum ventris profluuium. Cogunt siquidem constringuntque corpora, viasque tum distributionis, tum alimonia, tum eius quæ foras fit perspirationis conuiuere faciunt, quas reclusas apertasque esse conducit. Quod autem non turbet, id nullam dum concoquitur faciat perturbationē, in laudem & ipsum præstat ptissanæ. Perturbatio autem huiusmodi ex multis paritur edulij: his quidem ventrem mordentibus, alijs vero instantibus, alijs item quæ pugnantibus facultate partibus constant: quod tum in lenticula, tum in brassica reperitur. Nempe solidum ipsarum corpus ventrem cohibet, ius autem ipsum proritat, subducitque. Sic & qui cerebrum cum oleo & garo cōdiunt totum ex ipsis tum dissimulare, tum sibij ipsi pugnas efficiunt: cerebro quidem stabili & tarde meante, mistis vero ipsi ad deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum, siue cum melle, siue cum sale, siue cum garo assumatur. Nempe quod ex ipsis constat, differētes habet facultates. Iura item ferè oīa. Quapropter & circa sermonis initia viscolitatem ptissanæ laudans inquit, continua, quod sanè citra totius in partibus omnibus similitudinem nō fit. Verum in presentia huic verbo turbat adiecit hoc aduerbium, male, (sic græce οὐτε ἀραδ' οὐ κακόν) ptissanam nō turbare haudquaquam simpliciter asserens, sed male adijciens. Nihil enim ciborum concoctioni quæ hoc ipsum aduersat magis. Quo fit ut qui de concoctione scripserunt, ciborum varietatem, præsertimque ubi varijs constant facultatibus, nocentissimam dixerint, utpote quæ ingesta ipsa probe concoqui prohiberet. Observant id maxime tum qui luctantur, tum qui legitime certant. Prædico siquidem panem dumtaxat edunt, in cœna vero carnem. Plura de his enūciarem, nisi scirem te inuenire ipsa posse, qui ex his quæ de concoctione in cōmentarijs de facultatibus naturalibus dicuntur sis instructus. Cōmentarios autem huiusmodi si neglexeris, frustra in his versaris. Quapropter de perturbatione huiusmodi super sedens, ad omnium vltimum me transferā, quæ ab Hippocrate de ptissana adhuc loquente dicit, Neque in ventre tumescit. Nēpe multos ptissanā quæ flatuosa esset dānātes, haudquaquam ignorās, non abs re adiecit. Nam inter coquendum quoad maxime potuit, intumuit. Quæ sanè adiectione crimen,

* probe

cit. p. d. alim. facult. cap. p.
et lib. 2. cap. 9. q. 2. et 3.
et simpl. med. facult. cap. 15.

cit. 6. d. san. su. cap. 15.

E

F

G

H

† Cod. impres-
si habent, ubi
a cibo aliquo
caco stomacho
subuersū: ma-
nuscripti hnt,
ubi a cibo ali-
quo eustomas-
cho subuersū.
vetus trāslatio
hnt. Sed qñ cō-
fortat p quos-
dā cibos cōfor-
tatiuos conue-
nientes stoma-
cho &c. quam
lectiōne secur-
et est interpres
noster.

* At vna cum.

A crimen, controuersiamq; simul & purgationem significauit, elixationeq; edocuit. Scribit quædã & nihilominus de coctione in sequentibus: sed in presentia tantillum hoc sermoni de ptissana adijciam. Ptissana si plurimū coxeris, cibū haudquaquē flatuosum efficies. Etnos autē fabaceum (ita Græci dicunt) neq; si tribus coxeris diebus, flatu viduum orbatumq; reddideris. Nepe ex propria substantia quod flatuosum est, habet, nō autē ob diminutam coctionem, veluti ptissana. Sunt qui ab ipsius coctione ocys recedere consueuerunt, potissimumq; diuitum coqui. Terūt liquidem crudam eam, atque deinde parum calfaciunt. Non enim coctam dominis offerūt. Sed de coctione ptissanę vt dixi rursum dicetur. Nūc autem posteaquam vires ipsius demonstrauit, deinceps vsus distinctiones docebit, ad quem & ego me conferam, vbi me in sequentibus absoluturū sermonem de ptissanę ad aquam mulsam & alia, comparatione, præmonuero.

19. Qui aut in huiusmodi morbis ptissana utetur, ne uno quidem die uasa, ut ita dicam, inaniri permittat, sed ab usu eius nequaquam desistat, nisi uel propter medicamentum uel clysterem, eum desistere opus sit.

Soluere hoc in loco incipit quod quæritur. Sed quoniam dictionem ipsam non exæcte interpretatus sit, ob id obscurum ambiguumq; reddidit sermonē. Quapropter vt quonam maxime

B expositus modo nihil obscuritatis habeat, referre conabor. sermonemq; ab initio hoc repetā pacto. Quenam est causa discordiæ cur in acutis morbis alij quidem ptissana hordeacea vtantur, alij solo ptissanę cremore, alij ne hoc quidem ad morbi vsq; iudiciōem: hoc sanē est problema. Sed solutionē deinceps audi. Qui acutis laborant morbis, alij quidē à cremore solo, alij à ptissana ipsa, alij ab horum neutro iuuantur. Sed sanē immodestius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medicorum vnusquisq; sententiam, nō considerata ea quæ in omnibus esse debuit experiētia. Sed distinguam ego, demonstraboq; quinam à ptissana iuuantur, quinam à cremore solo, & quinam neutro indigeant. Tota igitur ptissana vti debēt ex acuto morbo laborantibus, qui neq; alio quo-

piam ante vtūtur remedio, quale vel per sectam venam, vel ventris subductionem, vel quippiā simile fieri solet, neq; et eis illic quod periculum minetur symptoma. Cremore autē, qui aliquid tū fallacius, tum periculi magis particeps habent. Quos vero vel sanguinis missione, vel purgatiōe vacuare expedit, vel etiam dolores sedare: his nō ante vel ptissanam, vel cremorem dabis, quam quippiam eorum quæ dixi feceris. Sanē hæc Hippocratē præscripsisse oportuit, & ab vno quoq; singularium incepisse: atq; hoc pacto futurum sermonē obscuritate omni viduum priuatumq; fecisse. Verum quoniam id nō fecit, non absq; causa obscurus abiecto conueniente ordine est effectus. Nos autē dictiones ipsius secuti, reducamus vnāquancq; ad ea quæ ante dicta sunt capita. atq; in primis diligentia adhibita præsentem exponamus dictionem. Quare me {latius explicantē} Hippocratis dictionē, simulq; & verba aliqua gratia perspicuitatis adijcientē audito. Qui igitur ægotantes ptissana in his morbis reficit (dicam autem paulopost quinam ea vtantur) ijs quidem nulla die uasa inaniri (vt ita dicā) permittat, nisi desistere debeat vel propter medicamentum vel propter clysterem. His ergo si bis dederis, cum opus habuerint, bene facies, atq; quātum corporis tolerat virtus. Explicabo autē tibi scopos, quibus attentus vel per vētrē vel per venas ipsos euacuabis, aut fotibus cataplastatis ue vteris. Quos si prædixisset, deinde vnumquencq; seriatim resumens conuenienti exposuisset ordine: non obscurus fuisset sermo ipsius. Nunc autem quod interrepit, interlabiturq; semper, ad finem vsq; persequi cupiens, vbi sermonem nō parum suspēsum esse voluit, iure obscurum fecit. Vera autē me loqui deprehēdes, si dictiones singulas omnes claras manifestasq; inueneris: orationem vero totam incompositam, & ob id obscuram.

videt in lib. de pass. cap. 6
ca. Auic. p. 4. m. ca. 2. ca.
g. ca. 7. com. 3. 2. 9. ca. 3. d.

C in primis diligentia adhibita præsentem exponamus dictionem. Quare me {latius explicantē} Hippocratis dictionē, simulq; & verba aliqua gratia perspicuitatis adijcientē audito. Qui igitur ægotantes ptissana in his morbis reficit (dicam autem paulopost quinam ea vtantur) ijs quidem nulla die uasa inaniri (vt ita dicā) permittat, nisi desistere debeat vel propter medicamentum vel propter clysterem. His ergo si bis dederis, cum opus habuerint, bene facies, atq; quātum corporis tolerat virtus. Explicabo autē tibi scopos, quibus attentus vel per vētrē vel per venas ipsos euacuabis, aut fotibus cataplastatis ue vteris. Quos si prædixisset, deinde vnumquencq; seriatim resumens conuenienti exposuisset ordine: non obscurus fuisset sermo ipsius. Nunc autem quod interrepit, interlabiturq; semper, ad finem vsq; persequi cupiens, vbi sermonem nō parum suspēsum esse voluit, iure obscurum fecit. Vera autē me loqui deprehēdes, si dictiones singulas omnes claras manifestasq; inueneris: orationem vero totam incompositam, & ob id obscuram.

παρρησιας
7a.

20. Proinde qui bis die cibari consueuerūt, bis ptissanam dare oportet: qui semel, semel quidem primo die detur: deinde ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim paulatimq; si fieri potest, bis quoque detur siquid putes adijciendum.

D Bis cibandos ipsos inquit qui bis cibari consueuerūt, cum vero necessitas fuerit eis, qui semel cibari consueuerūt, bis assumendi cibum: ptissanam bis dabis, ab ipso quidem semel incipiēs, sed paulatim ad bis ipsum procedens. nepe ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim, id declarat. Fitq; res hoc pacto. Semel quidem dabis, quod satis sit: sed minimum sit quod secundo exhibeas. Deinde paulatim augebis: idq; efficies donec ambas æquari alimonias continget. Sed nondum sermonis huius fides huic patet qui librum hunc Hippocratis legit, q; neq; ab ipso est præmonstratum quinam sint qui commode ptissana vtantur. Verum vbi mediocriter egrotantes ab ipso ita cibari prædixero, paulopost & Hippocratē ipsum velle id demonstrabo. Atq; hæc tibi sit præsentis huius dictionis expositio. Sunt autem pleriq; qui dictionem hoc scribant pacto, Qui semel cibari consueuerunt, semel quidem prima die dandum sensim paulatimq;. quod si fieri potest, bis quoque detur siquid adijciendum putes: Sed mente caret dictio hæc. Nam, quod prima detur die sensim paulatimq;, fieri non potest, cum sensim ipsum pluribus ingestionibus fieri natum sit: non semel neq; statim in prima.

† Ex antiquis
græcis ita legē
dum, Verū, cū
paulo super
ius medio
riter ægotāz
tes ab ipso ita
cibari prædixē
ri, paulo post
&c.

21. Verum inter initia neq; multam, neq; crassam admodum dare oportet: sed quantum & ob consuetudinem, & ne multa uasorum inanitio fiat, ingerere conuenit.

Qui

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

Qui Hippocratem replere egrotantes asserunt, q̄ his qui citra periculum agunt, bis quotidie ptissanam dare iubeat, si quod in dictione retulit, cōsiderarent, seipso condēnarent. Tantum si quidem sorbitionis dari prācipit, quantum alimonix corpori & ob consuetudinem, & non multa fiat vacuatio, administrari conuenit. Si igitur ptissanę oxybaphum, (id est cotulę quartam partem) quę quotidie ad septimam vsq; vel nonam diem exhibetur, minoris esse facultatis, quā id quo alunt nutrimentum faterentur, mea sententia a nugis sese cohibuissent. Sed paulo post id declarabo. Itaq; in præsentia verbum hoc inter initia, quod Græci dicunt κατ' ἀρχάς, exponam. Neq; enim morbi principium id significat. Sed ex eo generalius adhuc audi significatum. Nempe cū egrotans primum ptissana egere videbitur, tunc protinus neq; multam, neq; admodum crassam dato. A multa siquē & subita tum repletionē, tum vacuationē semper abstinuit Hippocrates.

Verum danda sorbitionis quantitas augenda hoc obseruabitur pacto. Nempe si morbus siccior, quā ut quispiam existimet, fuerit, non multum dare oportet: sed ante sorbitionem, uel mulsam, uel uinum, utrum magis auxiliatum pu taueris, propinare conuenit, quod autem modis singulis iuuare possit, dicitur.

uit ea in lib. de ptissana cap. ultimo. 2. fo. 78.

Morbus siccior varijs dignoscitur modis, quanquam vniuersalem cōmunemq; rationem habeant eandem. Peripneumonia quidem, & pleuritis atq; omnino qui tum pulmonem, tum arteriam infestant morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus, iecinoris uero, vel mesarxi, vel ventris, vel ieiuni, vel intestinorum, vel lienis, ubi aluus prorsus cohibita sit, aut p̄ necessitate excernat tum sicca, tum dura, & † in sese conuoluta spirasq; referentia, excremēta. Morbi sicci tum arteriarum tum venarum dignoscuntur linguę siccitate, & ea quę † totum corpus occupat ariditate. Plegmonę pari modo fiunt siccę in his quę tum foris tum conspicue apparent uisceribus, ubi scilicet nulla ex ipsis sanies effluat. Sepius & in oculis phlegmonę etiam siccę oriuntur nihil excernētes. Cerebri præterea ægritudines quę neq; per nares neq; per palatum expurgantur, iure optimo siccę dicuntur. Et sanę superfluitatum nihil excernere, siccorum oīum morborum notam esse non ignoras. Non immerito igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptissanam assumi iubet: ut uel aquam mulsam, uel uinum, tanquam hæc quę aqua magis humectet. Sed quoniam vires ipsorum sese enarraturum pollicetur, ob id & nos eorum quę ad aquam est comparationem, in eam differemus libri partem quę horum vires edocet.

At si os madesiat, & quę a pulmone expiuntur, talia sint qualia esse oportet, sorbitionis quantitatem, † ut dicam summam † augere conuenit. Nempe quę citius magisq; madescunt, iudicationis denuntiant celeritatem, quę uero tardius minusq; tardiozem significant iudicationem.

A morborum siccorum genere ad eos qui contrario pugnant modo cōuersus: deinde memorato citra omnium adiectionem vno, narrationem eius cōmune omnium eiusdem generis exemplum ratus, nō absq; causa obscuritatē fecit. Nepe os madescere, & talia a pulmone expui qualia oportet, morbi non simpliciter sunt humidi notæ, qui omnino i omni sit corporis parte: sed cum cuiuspiam eorum quę respirationi subseruiunt, instrumentorum affectione. Ob eam rem, ut dixi, dicitio Hippocratis obscurior est reddita. Sed quod ab eo enuntiatur, uerum oīno ē: quod scilicet quę per sputa qualia esse oportet, excreta expurgantur, celeriter iudicantur. Contraria uero duorum alterum subeunt: Nempe aut in perniciem, aut in longum finiuntur tempus. Ergo qui probe expurgantur, his ptissanam dare oportet, † nō ut uirtutem roboret modo: uerū quoq; & his quę per tusses ex pulmone fiunt humidorū expuitionibus opem ferat. Nepe uerba hæc / qualia esse oportet / coctionis habent notas. de quibus absolute diximus tum i his quos de crisi bus tum illis quos de temporibus morborum fecimus commentarijs: præterea & in expositione aphorismi illius, ubi Hippocrates quonam oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere ostendens, sermonis exemplum pleuritidem scripsit hoc pacto. Veluti in pleuriticis si sputū inter initia protinus appareat, morbum breuiat: si uero postea appareat, producit.

p. aph. vi.

Et hæc quidem per se talia parte plurima existunt, sed multa quoque & alia per opportuna quę præmonstranda sunt, præmittuntur, quę postea dicentur.

Dixi & ego sermoni huic deesse non pauca quę ad distincte definiteq; loquēdum commoda existunt. de quibus & ipse agere pollicetur. Sed in præsentia de his solum uult intelligere quę dicta sunt. Ea siquidem per se talia sunt, qualia ipse percurrit.

Et quanto copiosior fuerit expurgatio, tanto magis ad iudicationem usq; dare oportet: sed maxime duos ab iudicatione dies, quibus utiq; uel quinto, uel septimo, uel nono fieri debeat morbi iudicatio, quasi dierum tū paritas tum imparitas perpendenda sint. Post hoc autem mane sorbitionem dabis, sero autem ad cibaria tete conferes.

idem 7. lib. 2. com. 15.

Kp̄o iv, id est iudicationem, nūc dixit uel perfectam morbi solutionem, uel permutationem eā quę vsq; adeo insignis sit, ut æger periculum omne euaserit. Duos autē ab iudicatione iubet annotari dies, ut & eos qui diebus tum paribus tum imparibus fiant accessionum circuitus obseruemus. Contingit siquidem interdum ut tanquam soluto exacte morbo ægri confidant, cibētur deinde

E

34.

22.

F

† στυραδδου caprarum ster cori similia. † At totam cur tim

23.

G

† In græcis antiquis legitur. ζυμα του βουθουσαν των δυναμων, κ̄αρ̄ κ̄ιν̄ τ̄ω̄ς δια των βυχων γινόμεναισ̄ αναπτύσσει των εκ του πνευματος ῡ γρω̄. i. ut roborata uirtus sufficiat his quę ptusses ex pulmone fiūt humidorum expuitionibus.

25.

A deinde negligentius, & eius quæ per circuitum repetat accessionis occasionem præbeant. Tutū
 Nota. igitur est etiam si morbus iam videatur iudicatus, ad duos vsq; dies diligentem victus rationem
 qua æger vsus fuit, seruare. Præteritis aut ab iudicatione diebus duobus, iam securum est plenius
 cibare: sic vt neq; mutationē eam quæ vniuersim subitoq; fit, efficiamus: sed mane qdem sorbi-
 tionem demus: postea vero dimittente die iam & frumentacea exhibeamus alimenta. Constat
 igitur Hippocratem languentibus ipsis neq; aliud quippiam ante præfinitum tps nuper dictum
 dare, neq; panem, sed ptissana oīno contentum. Quod ægrum satiantis replentisq; non est, sed
 potius, si quis vitio vertere voluerit, tenuius q̄ oportet cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius
 iusto est, neq; plenius q̄ oportet: sed exuperatīarū exacte est mediū, & maxime laudabile. Quod
 autem ita cibare sit mediū, demonstrat & eorū qui contraria vitio vertunt, contentio. Quo e nu-
 mero Theſſalus eiusq; sequaces, tanq̄ egros replentē accusant Hippocratem: Erasistratus vero,
 tanquā fame necantem. Nempe quæ ab Erasistrato in primo de febribus aduersus Apollonium
 Dexippumq; Hippocratis discipulos dicunt, calūniam habēt eius qui per famē fit cruciatus, qui
 ad Hippocratem magistrum referit. Sed sanē Erasistrato ignoscendū magis, vtpote qui verisimilia
 dicat: cæteros vero q̄ Hippocratem egros replere aiūt, viros Theſſalo dignos esse est existimādū:
B qui neq; aliud quippiam scriptorū Hippocratis, neq; quæ de victus ratione pferunt, nouerunt.

26 Talia autem magna ex parte profunt ijs qui protinus tota utuntur ptissana.

Siue totam, siue hordeaceam, siue ptissanam simpliciter dixerit: vnū & idem ex tribus his si-
 gnificatur vocabulis, ptissanam vnoquoq; non colatam significante. Nempe si à decoctione q̄
 ipsam colauerit, deinde cremorem separauerit, dederitq; is neq; tota, neq; hordeacea, neq; sim-
 pliciter dicta vti ptissana dicitur, sed solo ptissanæ cremore. Rursus aut in presentia memorabo
 quinam sint, q̄ ptissana tota ab initio vti debēt, breuisq; erit memoratio, nisi segniter desidioseq;
 quæ prædicta sunt, audieris. Si ergo quæ expuunt vtilia fuerint, ægerq; neq; medicamēto, neq; cly-
 steri egere videat, ptissana hunc cibare iubet. Sed rationē consilij adiecit inquitens.

27 Dolores siquidem pleuriticorum cōfestim sponte desinunt, ubi aliquid effatu dignum tum expui, tum expurgari cō-
 perit. Nempe expurgatiōes longe perfectiores existunt, minusq; purulenti ita sunt, q̄ si quis aliter cibaret. Præterea iu-
 dicationes simpliciores facilioresq; & minus reuersoriae.

C Probe autem hæc oīa à ptissana fiunt, tum q̄ humectet, mediocriterq; incidat quæ expui de-
 bent humida, tum demum q̄ virtutem roboret. Concurrentibus siquidem vtriusq; ocyus expur-
 gantur, qui respirationis instrumenta infestant humores, quos quidem & humectare & secare
 potest ptissanæ modo aqua mulla: sed virtuti robur non addit. Contraria aut pollent facultate &
 panis, & chondrus, nempe virtutē qdem roborant: sed neq; humectant, neq; secant. Quod neq;
 alteri cuiquam inest eorum quæ medici languentibus dare consueuerunt, verbi gratia, ouis, gal-
 lorum testiculis, alis, piscibus, iuuenibus columbis, & quæcunq; id genus sunt. Quare qui lenti-
 culam ex aceto confectam pleurítico in ea morbi declinatione quæ nihil aliud q̄ coctorum ex-
 puitionem desideraret, exhibuit, is non imerito languenti ipsi, qui sequenti nocte suffocatus est,
 mortis occasionē dedisse est visus. Imo lenticulā nemo qui mentis cōpos fuerit, dederit. Quod si
 æger aquam mullam ptissanamq; fastidierit, pisces saxatiles sunt maxime idonei, ex aqua scilicet
 & porro, & anetho, & sale, & modico oleo parati: atq; ex nō saxatilibus aselli. Sed antea oxymeli
 propinare oportet, neq; enim id stomacho aduersatur, nisi affectis in languente neruis, & in mu-
 liere, vtero. Quod si oxymelitis loco medicamentū aliud dare volueris, dabis eam quæ ex mar-
 rubio, & iride fit, confectioem. Nempe hæc etiam si per se cum mulla bibatur, maturat probe
D quæ tum in thorace tum in pulmone sunt superflua, atq; ad expuitions preparat.

28 Ptissanam autem ex optimo confectam esse hordeo oportet, atq; quam probissime coctam, & maxime si non solo
 uti debeas cremore.

Probatissimum hordeum prius, q̄ experiaris, ex eo solum q̄ & plenum sit, & nihil rugosum
 in se habeat, iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionē deprehendetur, vbi scilicet
 plurimū intumescat, & succū faciat plurimū. quod stabile ratumq; facultatis ipsius est argumētū.
 Nēpe quod ab alendi bonitate sumitur, id scientificum non est, neq; perpetuo verum, quanq̄
 magna ex parte insigne egregiumq;. Ptissanam aut ppetuo optimā esse iubet: sed maxime si nō
 solo vti cremore velimus, verū & ipsa tota. Quare aut id præcipiat, manifeste declarauit cū inqt.

idem & pasc. cap. 3. s.

29 Nam præter reliquas ptissanæ facultates lubricitas eius ne hordeum cum deuoratur noxam inferat, efficit, neq; nō
 adheret, neq; in recto thoracis manet tramite, iēiv eum uocant.

Hippocratem iēiv magna ex parte quidem δὲ θωρακίῳ, id est rectum tramitem: Interdum autē
 & ποσὶν, id est lationem dicere non ignoramus. Quod autem ptissanæ haustæ per thoracem tū
 rectum iter tum latio ad ventrem vsq; per stomachum fiat, liquido constat omnibus. vultq; Hip-
 pocrates in ea re nihil ipsi adherere. Nempe cum multa in thoracis pulmonisq; affectionibus

vult vā in l. & expone ling

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

existit caliditas, quod adhæret arescitq; atq; adeo pertinaciter obstruit, vt vix absolui possit, id ci- **E**
borum fastidium quoddam & sitim facit.

Lubricissima autem est, & ab inferenda siti maxime aliena, facillime concoquitur, & infirmissima existit si optime **30**
cocta fuerit, quibus omnibus est opus.

Ptissanam probe coctam non lubricissimam modo, maximeq; ab inferenda siti alienam, & fa-
cillime concoctionis esse astruxit, sed tandem infirmissimam esse adiecit. Quod maxime lubrica
sit, si probe cocta fuerit, iam antea est enunciatum. Sed quod ab inferenda siti maxime aliena sit,
hic propter hordei naturam continuo adijcitur. Est autem hordeum temperamento frigidum.
Verum quonam pacto substantiam ipsam tum frigidam tum calidam iudicare oporteat, inter ani-
mantia qdem in libris de temperamentis diximus: inter ea vero quæ anima carent, in his quos de
simplicium medicamentorū viribus fecimus cōmentarijs. Immo & facillimæ ait esse concoctio-
nis ptissanam huiusmodi, vtpote quæ dissoluta sit, neq; quippiam habeat quod & durū sit, & dif-
ficulter confici possit, atq; haudquaquā flatuosam iam propter longam cocturam effectam esse.
Quantum vero spectat ad id quod in dictionis sine dixit ptissanam huiusmodi infirmissimam **F**
asserens: si nihil de probissima ipsius concoctione antea egisset, promptum esset sermonē Hip-
pocratis ad eam quæ in ventre sit, concoctionem referendum affirmare, quasi infirmissimam di-
xisset quæ in ventre & facile vincatur, & conficiatur, & permutetur. Sed qm̄ id prædixit, infirmi-
tatem illam intelligere oportet: q̄ vel paucam præstet corpori alimoniam, vel nullā habeat qua-
litate, quæ vsque adeo vehemens sit, vt vel neruos, vel mentē feriat, quo modo acetum, vinumq;.

Nisi igitur quis quantum deest contulerit ut ptissanæ sorbitio sufficienter pareatur, crebrius sanè detrimentū afferet. **31**

Docere incipit quæ pauloante se dicturū promisit, cum dixit multa quoq; alia peropportu-
na quæ præmonstranda sunt prætermittuntur, quæ postea dicentur. Quod autē verbū τιμωρῆσαι, i.
conferre, tum apud antiquos tum apud Hippocratem ipsum sæpius pro βοηθῆσαι, i. auxiliari dictū
sit, demonstratum & in alijs libris per eas quas in ipsos confecimus enarrationes.

vict. 7. com. 39.

vict. Fuchium in p. 2. com. 6.
cap. 7. pag. 187.

vict. 6. epid. sec. p. com. 6.
ubi præter sonatibian cina.

Quibus enim cibus statim inclusus, si quis non uacuato eo sorbitionem dederit, dolorem si adest adaugebit: si non **32**
adest, protinus inducet, frequentiorq; reddetur spiritus, quod malum est. Nempe pulmonem exsiccatur, fatigaturq; tum hy-
pochondrium, tum ventrem inum, tum septum transversum.

Cibū (græce σίτον) dixit, quod ab edulijis (hoc est ἀπὸ τῶν σιτίων) in intestinis ipsis cōtineē ex-
cremētum, quod Græci & σκύβαλον & κόπρον appellant. Si igitur incluso eo, id est ex multo tēpo-
re haudquaquā eiecto, ptissanam quis propinauerit, lateri offensam fieri est necesse propter intesti-
norū oppilationē, quā ex collecto in ipsis stercore, flatuq; propter oblatā ptissanam haudquaquā
pertransiente, & demū ob prauam quæ ad affectā partem sit distributionē naçta sunt. Quo fit
vt exhausta ptissana, necessario dolorem si lenitus fuerit, adaugeat: & si conquieuerit, generet.
Nempe vapores, flatuosiq; spiritus, & exhalationes scybalorū cum ad latus perueniūt, dolorem
ipsi pariunt, adaugentq; ob eas causas & frequentior fiet respiratio. Vocauit autem totam respi-
rationem spiritum & in prognostico, & in libris populariter vagantiū morborū. Densata autē
frequensq; reddita respiratio, respiratorijs in organis assiduū ob motū caliditate efficit maiore,
qua siccant tum pulmo, tum septū transversum: siccanturq; vnā & calsiunt ea quæ tum in hypo-
chondrio tum in peritonæo existunt aialis partes. Omnes siquē in respirationibus vnā cū thorace
mouentur. Quod autē principio dictionis dicit, Quibus, n. cibus statim inclusus, Vocē hanc statim/
ordine habet cōmutato, quæ si suā peculiarem q; acceperit cōcinnitate cōpositionēq;, dicitio ita
habebit. Nisi præfato ptissanaceæ sorbitiois mō suppetias tulerimus, frequentius oriet læsio. statim **H**
siquē qbus cibus inclusus ē, nisi q̄s prius vacuato eo sorbitionē ita dederit, maximā afferet offensā.

Præterea si lateris dolor assiduus est, calidusq; fomentis non remittitur, sputumq; non procedit, sed καταγλισχρῶν **33**
υόμενον ἀσπῆδος id est summè citra coctibilitatem glutinosum sit nisi quis dolorem uel alui subductione, uel sc̄ta
uena pro utriusuis exigentia soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipitem aget in mortem.

Quod de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates, memoria non excidat. fieri autem
pleuritidem ipsam propter inflammationem eius quæ costas succingit membranę ostendimus.
Si igitur cū in vigore fuerit inflammatiō, ptissanam quis dederit, egrum grauiter offendet. Vigen-
tis autem inflammationis notæ sunt, dolor assiduus, & q̄ nullo pacto a calidis fomentis remit-
tatur. Continuo autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo, verum & morosæ nota.
q̄ scilicet sputum abunde glutinosum ab euacuatione arceatur, infarctum affectis partibus &
detentum. Nēpe hoc verbū καταγλισχρῶν δει plus aliquid indicat, dictione maximam signifi-
cante glutinositatem, facta præpositionis huius κατὰ adiectione. Satis igitur fuerit ex ipsius ad-
ditamento quod ita glutinosum sit ab eo quod concoquitur distinxisse. Nēpe quod concoquitur
tur, mediocriter glutinosum existit; nō tamen καταγλισχρῶνεται, i. neq; extreme neq; summe
id habet. Et ne quis in ea re falleretur, cōtinuo Hippocrates verbo huic καταγλισχρῶνόμενον
aduerbium

A aduerbium hoc ἀσπῶς adscripsit, quod idē cum ἀπέπτως, id est incoctibiliter significat. Nempe καταγλισχρομένορον ἀπέπτως, id est citra coctibilitatem glutinosum, malum est. Egro autem ita affecto si quis ptissanam dederit, priusq̄ dolorem vel secta vena, vel ventris euacuatione soluerit, hominē perimet. Nempe in presentī & tali pleuritide, postea q̄ a calidis fomentis non remissum esse dolorem dixit, statim duo alia habet aduersus dolorem remedia, sanguinis missionē scilicet, & purgationē. Nempe eorū quæ ex opio, hyoscyamo, & mandragora conficiuntur medicamentorū vsus dolorosam pleuritidis affectionē nō sanat, sed sensum tollit enecatq̄. Nunc ergo sectionis venæ meminit simpliciter & purgationis. Sed deinceps super vtriusq̄ vltu distinguet.

lib. 2. cap. 10. ca. 11

34 Ob has igitur προφάσεις, i. causas, atq; ob alias similes adhuc magis, qui tota utuntur ptissana septimo die uel celerius moriuntur: alij quidem mente læsi, alij uero ob difficultatem spirandi stertoremq; præfocati.

Quod sæpius appellet causas προφάσεις, demonstratum quidē in his quas in alios libros parauimus enarrationibus. Sed quasnam alias præter dictas vnā celeriore inferre mortem dicat, adijcere sermoni oportet. Nunc siquidem sumptionē ptissanæ priusq̄ soluat dolor recensuit, sputiq; ob frequentē respirationē glutinositate, ob quam & suffocantur. Sed lædi quoq; asserit, si prius (vt supposuit) quam vacuati sint, vinum sumpserint, aquam item mulsam, & oxymeli. Nempe de alijs omnibus neq; idiotis ipsis non constat. Non abs re igitur ait alios mente læsos mori. Id enim contingere natum est si vinum vinosaq; intempestiue sumpserint.

vid. ca. 7. com. 90.

35 Non perperam autem hos antiqui sideratos esse existimauerunt, tum maxime ob id, tum non minime q̄ mortuis latus lividum plage simile uideretur.

Veteres talisprehendit opinio tum propter necis celeritatem, tum q̄ nonnullorum latus affectum liuore uideretur, ubi scilicet inflammationis erat radix. Sanguine etenim in latus ob dolorem perueniente, quicquid in cute diuisum solutumq; est, id in morte refrigeratum nigrorem contraxit: similiter illis qui ita ex plaga affecti sunt.

36 Rei huius causa est quoniam prius, q̄ dolor soluat, pereunt. Celeres siquidem sunt respirationes.

Quod autem hoc respirent pacto, deinceps ipse ostendit inquit:

37 A multo autem frequentiq; spiritu, ut iam dictum est, summe tum viscosum, tum incoctum effectum sputum, fieri egressum prohibet.

C Quod prius ἀσπῶς dixit, nunc ἀπέπτω, id est incoctum dicit. fidemq; facit q̄ & probe tunc uocis transpositionem fecimus.

38 Nempe & sputum quod intus retinetur, prohibet spiritus ad interna lationem, cogitq; ipsum celeriter egredi.

Non oīs spiritus in huiusmodi affectiōibus ad iterna ferri phibet. Nēpe si id fieret, hoīem ptinus mori esset necesse, nō secus q̄ his accidit q̄ strangulant. Verū qd' vsui respiratiōis cōferat, itro ferri phibet. quapropter ad dies aliquot sufficiunt, sed tractu tēporis aucta indigētia moriuntur.

39 Et ita aduersus malum sibi inuicem opitulantur. Nempe retentum sputum frequentē spiritum reddit, qui frequēs effectus sputum agglutinat, atq; expui prohibet.

Quod uerbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tū antiqui alij, tum Hippocrates vsi sint sæpius, ante dictū est. & nunc sanē συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit pro συμπεράττειν καὶ λισυτελεῖν, id est opitulari & prodesse. Atque quonam modo sibi inuicem opitulētur profintq; , perspicue qdem ipse ostendit, sed & a nobis dicitur. Sputum in bronchijs pulmonis tenaciter adherens, transitu spiritus angustiam parit, atq; ob eam angustiam minus ægri inspirant. Quo autem minus inspirant, eo magis in expletam reddunt respirationis necessitatem. atq; ob id citius a priore inspiratione ad secundam properant, quod densum frequentemq; spiritum uocant.

5. com. 91.

40 Prebendunt autem hæc non solum si ptissana intempestiue utatur, uerum & multo magis si quippiā aliud quod ptissana deterius sit, uel ederint uel biberint.

Iam rei huius pauloante meminit cum dixit, Ob has igitur causas, atq; ob alias similes magis. Immo eo in loco de uino, aqua mulsæ, & oxymelite mentionem fecimus. Hic autem & alia intelligere est opus, quæ ita affectis non aliter pleriq; medici exhibent: quæ etiam q̄ aqua mulsæ, uinū, & oxymeli nocent magis.

5. com. 92.

41 Bene igitur ut plurimum similia sunt auxilia tum ijs qui tota utuntur ptissana, tum ijs qui cremore ipsius, uerum qui neutro horum, sed potione sola utuntur, his interdum diuersimode auxiliandum est.

Auxilia inquit similia sunt & ijs qui ptissana, & ijs qui cremore ipsius utuntur. Sed qui potione duntaxat utuntur, his interdum diuersimode opitulari oportet. Sed qualisnam sit huiusmodi diuersitas, in sequentibus perdocet.

Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper pasto cuiquam, & alui oneribus haudquaquam purgato febris uel cum dolore uel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est temperandum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectum fuerit.

Sermonem lacerum frustatimq; sectum, neq; continenter & convenienti digestum ordine fecisse sese deprehendit Hippocrates, quapropter resumens ipsum, ad accommodum perducit principium. hoc autem ideo ipsi accidit, quod quaestionem super medicorum controuersia soluere conatus, in ea solutione de rationibus curatorijs mentionem fecit. q; sanè re intellecta atq; his quidè permutatis, sermonem ab initio aliter percurrere debuit. Nèpe & ita mihi, aliquò felicius cōtingere est uisum, utpote qui ijs que ante scripta fuerāt, pmutatis, alio de ipsis scripserim modo. Sed quoniam pacto & quaestionem ab ipso, ppositam soluere, & sermoni ordinem dare debuit, his exponam ego qui talia interpretari exponiq; desiderat, viamq; dilucidabo. iam ergo animū conuerte sermonem ab initio audietur. Quare cōtingit ut interdū præstantes medici de curatiōe dissideant: quòd scilicet in nonnullis expertū, conuenire oibus putauerūt. Sic sanè & in uictus ratiōe in morbis acutis fuerunt controuersi, alij qdem ægros ad iudicationem vsq; ptissanæ cremore seruantes, alij ptissanam ipsam exhibentes, alij aut neutrum horum ministrantes. ex parte aut uerū quidem dixerunt oēs: sed ex parte falsi circūuentiq; sunt. Nempe quidam ex eis qui acute ægrotant, ptissana indigēt, alij cremore, alij horum neutro ad iudicationem vsq;. uerum claritatis gratia de acuto morbo vno tanq; exēplo sermonem faciam. Et demū pleuritidis super curatione agere proponatur. Si languenti non multo ante tēpore cibato, neq; ventris oneribus expurgato febris inceperit, sorbitionem huic non dabis, donec que administrata est alimonia, penetratis plurimis intestinis, ad vltima vsq; eorū peruenisse videbit. Principiū huiusmodi ubi quispiā sermone fecerit, atq; deinceps oia proprio dotauerit ordine, doctrinā in his haudquaquā obscurā pariet.

De hoc quod præterea uerum
et præterea q. huius 29. A.

Ubi autem dolor aliquis uexauerit, oxymeli bibendum dabis hyeme calidum, estate frigidum. q; si multa sitis fuerit, melicrato utendum & aqua.

Siticuloso existente ægro, alioqui oxymeli admodum multū deuitans; quapropter consequenter tum melicrati tum aquæ mentionem fecit. Nempe quantum ad morbum spectat, oxymelite magis est utendū. uerū si æger accepto multo oxymelite adhuc sitiuerit, melicratū insuper dare oportet. Quòd si & ab hoc sitiuerit, aqua offerēda est. Nèpe aqua per se pota culpa nō caret. Causas uero ob quas aqua pota culpe, in sequentibus in ea libri parte, quæ de uirtutibus ipsius agit, perdisces. Nunc aut quod presenti apposuit orationi considerabimus, qua scilicet præcipit oxymelite utendū hyeme qdē calido, estate uero frigido. Nèpe id ad eā, quæ in acutis morbis magno est adiumento, nos hortat gelidæ aquæ potione. quam oino prætermisisse uidetur Hippocrates: atq; ob eā rem à quopiā culpam posset. Res etenim doceri, nō negligēter incuriosèq; narrari debuit. Quam ergo opinionem habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc sermone intelligi potest. Nempe si Hippocrates sitientibus oxymeli frigidum aliquò exhibeat, q; & aquā daturus sit, est manifestū. Quamuis siquidē non prorsus de frigide potione id præceperit, ueruntamē dogmata sequit ipsius, utpote q; febrē ex natiuo calore ignescente suscitari existimet, atq; cōtraria cōtrariorū esse remedia. Cum aut ignis (græce πυρ) tū calidus, tū siccus sit, atq; ob id etiā febris (græce πυρετός): sanè aqua febris naturæ aduersissima est, corpus tum refrigerās, tum humectās. Et sanè ab ea si tēpestiue detur, febres, ptinus extingui uident. Dicitur sanè abūde in libris methodi mendendi: sed & nūc rei summa dicitur. Cū ergo febris fuerit, cōstante uirtute, tūc non solum nō offēdēs dans frigidam, uerū & iuuabis abunde. Potio aut frigidæ huiusmodi, tanta sit quantū frigidæ aquæ æger inspirādo haurire possit. Oxymelitis uero exiguū datur, neq; singulis oblationibus plus dimidio. In hoc ergo exhibitiois scopus est dissimilis. Nempe ad febris extinctionem frigidā affatim, atq; ad laborātis vsq; satietatē bibitur. Quæ enim ita bibitur aqua, sanationis gratia bibitur. Oxymeli uero æstate datur frigidū, ne laborātis adaugeat sitim, immo ut aduersus etiam contrariū conferre possit. Ob eas etiam causas frigidum oxymeli ante morbi coctionē dari iubet. quasi frigidam aquam ad satietatē vsq; in eiusmodi affectione dare æstate haudquaquā debeamus. Denat siquidē inflammationem si ex ea febrerint, crudosq; refrigeratione reddit humores, ubi ex ipsis morbum contraxerint, sed ab oxymelite reducuntur, q; secandi vim habeat. Nempe quod secat penetratq;, id spissanti cogentiq; corpora est contrarium.

lib. 9. cap. 5.

Postea si dolor quispiam uel periculum comparuerit, sorbitionem dare oportet neq; multā neq; crassam: sed post septimam {uel nonam si ualidus sit.}

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id est replere dixerunt, (ita enim uerbo sunt ufi) ditionem hanc prætermittere mihi uidentur. ut qui fame necare ipsum dicunt, solam hanc legisse apparent. Quòd si utriq; animaduertissent, eorumq; quæ ab ipso bene enarrata sunt meminissent, quoniam scilicet pacto naturæ inter se ualde differāt, forsitan eos contraria Hippocrati imponere pudisset, & potissimū si reliquā animo uolassent quæ ipse demonstrauit, regiōes à regionibus

B
42

F

43
Plura habent
in veteri trās-
latiōe quāhic.
nec ita incipit
commentum.

G
† ἀγωνιστικῆς
γυνάμεινον. uis
de i lib. de mar-
core cap. 8.

H
† Αξ. oxyba-
phū. Antiqua
tralatō habet
plus uicis q;
tuor & semis.

A à regionibus magnopere differre ostendens, & anni tempora ab anni temporibus, & aetates ab aetatibus, & consuetudines à consuetudinibus, & proprios peculiareſq; languenti vniciq; ante morbum victus. Si ergo in omnibus quæ dicta sunt, contrario habentes modo inter se comparaueris, maximas in victus ratione comperies differentias. Quas vbi è regione inter se ordinaueris, iam & hoc pacto quàm multas consistere in medio exacte videbis. Sed de huiusmodi differentijs dictum quidem absolute in libris methodi medendi, dicitur quoq; & nunc rei summa. **S**tatue igitur quempiam natura siccum qdem corporis habitu, sed superficie densum spissumq; latissimis venis, virtute vitali valida cibisq; non multis assuetum, aegrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali, atq; priusquam aegrotaret, ocio deditum, insatiabiliterq; ciborum varietate abusus: preterea & os ventris validum sit, quod & stomachum qdam appellant. **S**ic autem & alter contrario affectus modo, humidus qdem & mollis, & virtute vitali imbecilla, & qui plures cibos ingerere consuevit: aegrotetq; aestatis tpe aestuoso, regione huiusmodi: statuamusq; hominem antequam aegrotaret, tum curis, tum assiduis necessitatibus fatigatum, pauca præter consuetudinem edisse, & oleracea, & quæ haudquaquam nutriunt, ventris item os non validum, sed natura imbecillum habere. atq; his ita habentibus, vterq; eodem si volueris morbo infestetur, ea scilicet quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco constituit, pleuritide. An ne vna tibi victus ratio in vtroq; definienda videtur? An posterior à prima die alendus: prior vero potu solo ad septimam vsq; gubernandus, vbi morbum non longius protracturum sese speraueris? Ego sanè qui longa experientia vtrunq; probauerim, optimam ita fore victus formam assero. Nam si vice versa feceris, priorem scilicet à principio nutrire aggressus, posteriorem vero ad septimum vsq; sine cibo seruare volueris: trucidabis sanè ante quartum diem vtrunq;: nempe alterum citissime præfocando, alterius vero vires prosternendo. Ceterum adijce si velis aetatem vtriusq; contrariam, priorem quadragenarium constituens, posteriorem puerum. Nam hoc pacto citius adhuc ad mortem vterq; properabit. Sed sanè oia hæc quæ nunc dicta sunt, ad vnũ reducuntur scopum, qui vno verbo ab Hippocrate est declaratus. Quid enim ait: Sorbitionem dare oportet post septimam si validus fuerit. Verbum siquidem vnum est: sed ex omnibus quæ nuper dicta sunt inuenit. **S**i enim validus ad septimum vsq; diem fuerit, oxymel & melicratũ & aquam dare satis erit, per quæ vt dixi oia tum liberabitũ sanabit. Quasi sanè ex ipsis alia qdem præsto sint, alia vero non, quorum vires si vice versa comparaueris, quod diebus sufficere ex tali victus specie æger possit, deprehendes. Verum hæc nostris in tractationibus demonstrata sunt, quas si legisti, memoriæ mandes oportet: si non legisti, in eas te prius transfer, si sententia Hippocratis veritatem cognoscere volueris. Omnia siquidem in operibus omnibus dicta sunt à nobis qui verissima Hippocratis dogmata sequimur. Sed cum fieri non possit, vt homo vnus convenientem methodum & singularia quæ in ea sunt omnia doceat, neq; ideo ab Hippocrate singularia omnia audierum te existimaueris. At potius culpa eos, qui cum ea quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cæteris omnibus, tum quod in vnoquoq; opere proprium scopum ita docuerit, vt huic attentus omnino, quispiam definitam certamq; inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic sanè & cibandi scopum vnum communem prorsus tum sanis tum languentibus esse demonstrauimus. Is autem facultatis vitalis custodia est, quam nunc manifeste explicuit cum dixit: si validus fuerit. ob eandem sanè facultatem sani edimus, & bibimus, aliaq; omnia vitæ munia exequimur. Propter hæc eandem & ægri ad cibos potusq; procedimus. **N**empe morbus suæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiam videlicet, clyſma, cataplasma, purgationem, oxymeli, aquam mulſam, atq; aliorum vnumquodq;. **V**irtutis vero custodia solam indicat alimoniam. **S**i igitur morbosam affectionem nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti soli attendentes ægros vt sanos aleremus. Sed quoniam sapius noxam vt ostendimus asserit, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibetricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultasq; præceperit, tunc nutrimus. Neq; enim cibus morbosam affectionem sua ratione iuuabit. **A**d sanè dixi, quoniam sapius materia vna vim tum cibi tum medicamento obtinet, vt ptissana. **N**empe quod virtutem roborat, id ea efficere tanquam alimentum nata est. sed quoniam & secat & humectat quæ expui oportet, ideo medicamento obtinet rationem. **C**hondrus ergo pleurítico cibus tantum existit: oxymeli vero medicamentum. Sed vtrorumq; facultatem ptissana obtinet, vsumq; languentibus ipsis exhibet. sed ingeritur virium quidem conseruandarum gratia, tanquam alimentum: vt vero soluatur morbus, tanquam medicamentum. **C**um igitur virtus ad morbi vsq; iudicationem sine ptissanæ sorbitione suffecerit, oxymeli & aqua mulſa satis sunt, oxymeli quidem vim medicamento solam habens, aqua mulſa vero cibi pauci & imbecilli. **S**i igitur iudicationem septima die citius futuram speraueris, vt verbi gratia vel quarta vel quinta, ægros sanè multos sufficere citra ptissanæ sorbitionem posse comperies: Quod si ad septimam vsq; protrahatur, paucos omnino. suntq; qui & virtutem habent valentem, corporisq; habitum tum durum, tum ægre transpirabilem, succosq; vel crassos vel viscosos, atq; si ambiens aer

Septima Classis, Ppppppp in calidus

Vit. ca. 2. d. dicitur cur. c.

† In A.C. Græ. legitur. πολλοὺς τροφῶν ἐδούσαν. i. cibis multi nutrimēti.

† Ex antiquis ita legi potest. Si, n. valeat ad septimam vsq; diē dietam ex oxymelite & melicrato, & aqua pferit, ex his oibus quæ diximus, inueniri accognoſci poterit.

Vit. ca. p. aph. com. q. ca.

Vit. ca. d. meth. cap. q. g.

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat. in morb. acu. com. i.

calidus non fuerit. Nempe si nihil è nostro efflueret corpore, alimento opus non esset; sed quoniam effluit, ideo huius proportionem cibi quantitatem definimus. Quibus igitur per cuticulares meatus parum exhalat, fieri potest ut his summam consulamus inedia, & magis ubi virtutem ab initio validam habuerint, quali velociter laboret quæ imbecilla veluti senum fuerit, & si corpus parum exhalauerit. Quapropter & paulo ante quadragenarij meminimus, & non septuagenarij.

At si nuper cibato cibis prior non descenderit, virtusque ualida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet. Si uero uirtus imbecilla fuerit, glande est utendum, nisi alius sua sponte probe deiecerit.

Rursus & hoc in loco remediorum indicationem ab affectu corporis accepit, simulque virtutem considerauit: neque tanquam remediorum usum aliquando indicantem, sed tanquam contrario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Non enim quod æger valida sit virtute, ob id clysmate est opus, sed clysmatis indicatio ex ventris desumitur affectu. Si uero virtus valida fuerit, uacuationi non reclamatur: quæ si imbecilla est, uacuationem ipsam inhibet. Sed rursus ad Hippocratis consuetudinem conuerte animus, qui in talibus aliquando de sola virtute mentionem facit, sicut in ante dicta uidere est dictione, sed interdum adijcit ætatem. Præcipuus liquidem est virtutis scopus: sed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pueris laborante propter copiam effluuij virtute, in ætate uero florentibus abunde sufficiente. Cæterum quo modo in pueris corporis substantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis uirtutum causa efficitur: sic & in regionibus & anni temporibus res habet. Nempe horum caliditas velociter confestimque virtutem uacuationis quantitate soluit. Iure igitur Hippocrates ex uirtute interdum sola distinctionum huiusmodi doctrinam efficit: interdum & quippiam ex alijs adijcit, vna cum ipsis & cætera commemorans.

it. ca. 9. meth. cap. 13.

Tempus autem dande sorbitionis tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maxime seruare oportet. Nam si pedes frigidi fuerint, non à sorbitione modo, uerum quoque & maxime à potu temperandum. At cum caliditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. Sanè tempus ualere admodum putandum cum in morbis omnibus, tum præcipue in acutis, & potissimum quibus febris uehementior suberit, periculumque summum.

it. ca. 1. 4. 39. 1. 39. F.

Quo modo dixi unum quidem esse alimoniam scopum custodiam virtutis, necessario autem simul morbi affectionem contemplandam esse; ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohibente inuenitur. Quantum siquidem ex primo virtutis scopo est, interdum & per accessionum initia, alimoniam existit necessitas; sicuti & in sanis ubi primum in naturalibus euacuationibus quis eò deuenit ut propè laborare incipiat, refocillatione est sibi opus. Sed quoniam in accessionum tum principijs, tum incrementis ingesta alimonia lædere admodum nata sit, ob id differimus ipsius exhibitionem, quanquam corpus ipsum iam iam indigere uideatur. Quodnam igitur optimum languentibus ipsis dandæ alimoniam tempus: Sanè cum moderatissime habuerint, tum thorax tum uenter: deterrimum uero cum ea deterrime habuerint. Deterrime autem habent in accessionum principijs: moderatissime uero in declinationibus. Constat igitur optimum cibi ministrandi tempus in ægotantium declinationibus esse. Accessionis autem principium fit calore omni toto ex corpore ad cor thoracemque concurrente: Incrementum, cum paulatim ad extremas corporis partes sese expandit: Status, cum ex æquo corpus totum occupat. Verum declinatio contrarium principio modum habet, perspirante scilicet caliditate, atque medium corporis relincente, quod uno ostendit uerbo inquiens, Cum ad pedes calor descenderit. Neque enim idem est calidos ex frigidis fieri pedes, & caliditatem in eos transire. Nam descendere commutationem caliditatis ex alia parte in aliam manifestat. Fieri autem potest ut pedes calfiant manente in corporis medio caliditate, quod in uigore ipso contingit.

In primis autem & maxime cremore, deinde ptissana ueteris, præscriptis coniecturis diligenter attentus.

Posteaquam Hippocrates prædixit quando potu solo regere ægotantes oporteat, & quando ptissana, nunc quando cremore solo, & quando ptissana ipsa utendum sit, distinguit, breui quidem & conspicua distinctione. Nempe ad coniecturas quas recensuit, animum conuertens, quisnam ex languentibus ptissana uti possit, comperies: sic tamen ut à cremore ipso exorsus ad ipsam sensim paulatimque te transferas. Dico autem sensim paulatimque, ut primum quidem solo utaris cremore, deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptissanæ autem exiguum: deinceps equaliter utrunque, mox ptissanæ plus, atque tandem eam solam. Sciens ptissanam ipsam ad corporis nutrimentum uirtutisque robur exuberare; cremorem autem ad concoctionem cōfectionemque facilem esse. Cum igitur morbi conditionem, uirtutisque robur uergere ad melius uideris, auge & tu ptissanæ oblationem.

* Αλ. κρυβῆς
vau. i. descēdere

H
47

Galen